

مشاوره دانشجویی به عنوان خدمتی اساسی در جهت رشد، پیشرفت و موفقیت دانشجویان

دکتر رحمت‌الله نورانی پور

عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

دانشجویان بزرگسالانی هستند که بخشی از سالهای اوایل بزرگسالی خود را در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به تحصیل علم و دانش و کسب مهارتهای لازم برای ورود به عرصه زندگی مسؤلانه برای انجام وظائف فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌پردازند. تعداد قابل توجهی از دانشجویان در هنگام ورود به دانشگاهها با مشکلات عاطفی، روابط بین فردی، رفتاری سازگاری دست به‌گریبان هستند. برخی از دانشجویان هم پس از ورود به دانشگاه در برخورد با رویدادهای بعدی زندگی در دانشگاه با مشکلات تحصیلی، شغلی، رشدی، رفتاری، عاطفی، ازدواج و خانوادگی، اجتماعی و اعتیاد و جنسی مواجه می‌شوند. خدمات راهنمایی و مشاوره دانشجویی از دهه سوم قرن بیستم در امریکا و از سال ۱۳۶۸ در ایران برای کمک به دانشجویان در انتخابها و تصمیم‌گیریهای مهم و حل مسائل و مشکلات آنها فراهم شده است چهار مدل اصلی خدمات مشاوره‌ای وجود دارد که مراکز مشاوره در دانشگاهها بر اساس آنها خدمات درمانی خود را ارائه می‌کنند، مشاوره به عنوان روان‌درمانی، مشاوره به عنوان راهنمایی شغلی، مشاوره به معنی و مفهوم سنتی، مشاوره به عنوان مشورت کار مشاوران در مؤسسات آموزش عالی در سه بخش الف - درمانی، ب - پیشگیری، ج - رشدی انجام می‌شود. وظائف مشاوران در دانشگاهها

عبارتند از مشاوره آموزشی و تحصیلی، مشاوره شغلی، مشاوره شخصی، سنجش و تست، سرپرستی و آموزش، تحقیق، تدریس، مشاوره گروهی، مشاوره ازدواج و خانواده به مدیریت. مؤلف این مقاله پیشنهاد می‌کند که مشاوره؟؟؟ و مشاوره اعتیاد به مواد مخدر هم به خدمات مراکز مشاوره دانشگاهها اضافه شود.

مقدمه

دانشجویان بزرگسالانی هستند که با سنین مختلف، فرهنگ‌های گوناگون، وضعیت تأهل متفاوت، از هر دو جنس بخشی از سالهای اوایل بزرگسالی خود را در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به تحصیل علم و دانش و کسب مهارت برای ورود به عرصه زندگی مسؤولانه برای انجام وظائف فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌پردازند. به سال اول تحصیل در دانشگاه برای بسیاری از دانشجویان دوره انتقال از نوجوانی به بزرگسالی اولیه است. دانشجویان هر چند که در این مرحله از زندگی از لحاظ توانمندی‌های جسمانی در اوج هستند لکن باید از لحاظ روان‌شناختی از پدر و مادر مستقل شوند و خودشان را در دنیای بزرگسالی که در آن ناآزموده و مبتدی هستند مستقر کنند. در همین زمان است که سعی می‌کنند یک ساختار نسبتاً ثابت زندگی برای خود بوجود آورند یک هویت شغلی پیداکنند (یا حداقل شغلی را انتخاب نمایند) و یاد می‌گیرند که چگونه با جنس مخالف برخورد کنند و همسر انتخاب نمایند (نورانی پور، ۱۳۷۷). سالهای اول تحصیل در دانشگاه همچنین برای بسیاری از دانشجویان انتقال از دوره‌های پیش‌دانشگاهی و خارج شدن از نظارت مسؤولین مدارس و تا حدودی والدین و پذیرفتن مسؤولیت بیشتر در زندگی برای بسیاری از دانشجویان محسوب می‌شود. یکی از تفاوت‌های عمده بین دبیرستان و دانشگاه رابطه معلم و شاگرد است. انتقال و گذر از موقعیت تحصیلی اجباری به موقعیت تحصیلی غیراجباری گاهی اوقات می‌تواند مشکلات زیادی برای دانشجویان ایجاد کند. این انتقال و گذر خیلی زیاد با خود مختاری و زندگی مستقل و هویت فردی ظاهراً مستقل از خانواده رابطه دارد. موقعیت آموزش عالی گاهی اوقات دگرگونیهای شدید در هویت شخصی و اجتماعی

دانشجویان ایجاد می‌کند. و وضعیتی را برای مشاوران فراهم می‌کند تا به کمک دانشجویان بشتابند. هیز^۱ (۱۹۸۱) تأکید دارد که دانشجویان سال اول به خصوص نیازمند کمک می‌باشند فارغ‌التحصیل شدن از دبیرستان مستلزم از دست دادن هویت و نیاز به ارزیابی مجدد و تعیین هدفها دارد. ویلیامسون^۲ (۱۹۶۱) اظهار داشت که در آغاز تأکید خدمات امور دانشجویی و مشاوره بر کمک به دانشجویان جدید در سازگاری با زندگی دانشجویی بوده است. کراتیز^۳ (۱۹۷۹) همسو با هیز کشف کرد که ۱۲ سؤال از ۴۳ سؤال مقیاس درجه‌بندی سازگاری مجدد اجتماعی تقریباً مختص سازگاری دانشجویان سال اول دانشگاه در یک محیط جدید است. علاوه بر این کراتیز مشاهده کرد چنانچه دانشجویان جدید با تغییرات دیگری خارج از محیط دانشکده / دانشگاه (مثلاً مرگ یک عضو خانواده یا دوست) در دوره اولیه سازگاری در محیط دانشگاه روبرو شوند احتمالاً به جرگه و بحرانیهای اساسی زندگی وارد می‌شوند.

شاید بتوان گفت سالهای اول دوره‌های کاردانی و کارشناسی سالهای سردرگمی، تردید، جدایی و دوری از خانواده، ارزیابی و تعیین مجدد هدفها محسوب می‌شود که در این دوران دانشجویان باید با یک نوع زندگی جدید که تاکنون آنرا تجربه نکرده‌اند سازگاری رضایت‌بخش پیدا کنند.

تعداد قابل توجهی از دانشجویان در هنگام ورود به دانشگاهها با مشکلات عاطفی، روابط بین فردی، رفتاری، سازگاری، و خانوادگی دست به گریبان هستند. پس از ورود به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و رویدادهای بعدی زندگی در دانشگاه (آشنایی و مجالست با افراد دارای فرهنگ‌های گوناگون، دوری از خانه و خانواده، تحصیل دو جنس در دانشگاه، تحولات شناختی تحت تأثیر محیط دانشگاه، وارد شدن در عرصه فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و....) دانشجویان با مشکلات تحصیلی، شغلی، رشدی، رفتاری، عاطفی (درون فردی)، خانوادگی و اجتماعی (بین فردی) اعتیاد، و جنسی روبرو می‌شوند. با توجه به اهمیت و نقش آموزش عالی و

1- Hayes.

2- Williamson

3- Crities

فعالیت‌های آن در زندگی فردی و اجتماعی، حساس بودن این مرحله از زندگی لازم است در دانشگاهها علاوه بر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و فرهنگی خدماتی وجود داشته باشد تا دانشجویان را در موفقیت و پیشرفت تحصیلی، انتخابها و تصمیم‌گیریهای سنجیده، بهره‌برداری بهینه از قابلیت‌ها، استعدادها و توانمندی‌های شخصی و منابع و امکانات آموزش عالی، برخوردهای مؤثر و ثمربخش و منطقی در موقعیت‌های مختلف و در نتیجه سازگاری با زندگی و حل مسائل و مشکلاتشان یاری دهند. این خدمات تخصصی چیزی جز راهنمایی و مشاوره دانشجویی نیست که توسط افراد متخصص باید ارائه گردد.

در تحقیقی که توسط دکتر شفیع آبادی تحت عنوان مشکلات دانشجویان و ضرورت تأسیس مرکز مشاوره در دانشگاهها صورت گرفته و در آن نظرات دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی، علوم انسانی و فنی مشغول به تحصیل در شهر تهران مورد بررسی واقع شده است دانشجویان مورد تحقیق لزوم چنین مراکزی را در دانشگاهها تأکید کرده‌اند و اظهار داشته‌اند که وجود چنین مراکزی می‌تواند از آلام و مشکلات آنها بکاهد (شفیع آبادی، ۱۳۷۴). علیرغم کوشش‌های پیشگیرانه در مدت عرفی چهارساله دانشکده تقریباً ۱۰٪ از همه دانشجویان با یک مشکل عاطفی روبرو می‌شوند که تا اندازه زیادی باعث ایجاد اختلال و آسیب در عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌شود (مתיاسن^۱، ۱۹۸۴).

علاوه براین چنانچه مداخلات مشاوره‌ای مناسب و به موقع ارائه نگردد دیگر دانشجویان به اندازه‌ای نامشکلات عاطفی، اجتماعی، رفتاری با تحصیلی روبرو می‌شوند که ترک تحصیل می‌کند.

تاریخچه خدمات مشاوره‌ای در دانشگاهها

خدمات مشاوره‌ای از ابتدای پیدایش مراکز آموزش عالی به صورت غیررسمی و

1- Mathiasen

خیلی محدود توسط اعضای هیأت علمی به دانشجویان ارائه می شده است لکن خدمات دانشجویی و از جمله آنها مشاوره به عنوان یک تخصص بین پایان جنگ جهانی اول و بحران و رکود اقتصادی دهه سوم قرن بیستم (۱۹۳۰) پدیدار شد و به سرعت در آموزش عالی رشد یافت (فَنسک^۱، ۱۹۸۹ ب) این خدمات توسط ویلیامسون معاون دانشجویی وقت دانشگاه مینوستا در امریکا رایج شد و از دهه هفتم قرن بیستم (۱۹۷۰) به عنوان قسمتی از حیطه امور دانشجویی در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی امریکا در آمده است (گلدینگ^۲، ۱۹۹۱). از اواخر دهه ۱۹۶۰ و در سرتاسر دهه ۱۹۷۰ مؤسسات آموزش عالی انگلستان در پاسخ به فشارهای کارکنان آموزشی و اتحادیه های دانشجویی خدمات مشاوره را دائر کردند افزایش تعداد مکانهای دانشگاهی و ایجاد پلی تکنیک ها باعث گسترش تدریجی خدمات مشاوره دانشجویی در این کشور شد (برنارد رایتگان^۳، ۱۹۸۹).

خدمات مشاوره دانشجویی به شکل علمی و تخصصی در ایران از سال ۱۳۶۸ با تأسیس اولین مرکز خدمات مشاوره ای در دانشگاه شهید بهشتی تهران توسط نورانی پور و همکاران شروع شد پس از آن به تدریج مراکز خدمات مشاوره ای ابتدا در دانشگاه تهران و سایر دانشگاهها تأسیس شد در سال ۱۳۷۳ آئین نامه تأسیس مراکز خدمات مشاوره ای توسط معاونت دانشجویی وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت به دانشگاههای تحت پوشش آن وزارت ابلاغ شد و موضوع در سمینارهای معاونین دانشجویی پیگیری شد و در حال حاضر مراکز خدمات مشاوره ای در ۹۳ دانشگاه و مؤسسه آموزش عالی تحت پوشش وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و برخی از واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی دائر است.

پایه های نظری مشاوره دانشجویی در دانشگاهها

مشاوره دانشجویی و خدمات پرورشی / دانشجویی به درک چگونگی یادگیری،

1- Fenske

2- Gladding

3- Bernard Ratigan

رشد، و پرورش دانشجویان مربوط می‌شود. با وجود این همانگونه که (بلولندا^۱، ۱۹۸۶) خاطر نشان می‌سازد بسیاری از متخصصان تازه کار و مجرب و کارکشته از نظر و عمل رشد و پرورش دانشجویان چندان آگاه نیستند. وجود چنین واقعیتی تأسف آور است برای اینکه کار مؤثر با دانشجویان مستلزم داشتن دانش تخصصی است حتی زمانی که شخص بهترین نظرات را هم داشته باشد چنانچه کاملاً از چنین جمعیت خاصی آگاهی نداشته باشد اقدام و رفتار سئوال برانگیز چه از لحاظ اخلاقی چه از نظر قانونی ممکن است سبب آسیب و خسارت شود (کانون^۲، ۱۹۸۹، کیتچنر^۳، ۱۹۸۵).

مدلهای نظری متعددی وجود دارند که می‌کوشند تا متخصصان در مشاوره و خدمات پرورشی / دانشجویی هدایت کنند از یک دیدگاه اعتقادی سه سنت^۴ غالب وجود دارد: جانشین والدین، خدمات دانشجویی، رشد و پرورش دانشجویی^۵ (رودجرز^۶، ۱۹۸۹). سنت جانشین والدین، وظیفه والدین در آموزش ارزشهای اخلاقی را به اعضای هیأت علمی واگذار می‌کند. دومین سنت یعنی خدمات دانشجویی بر دانشجو به عنوان مصرف کننده تأکید دارد و خدماتی را ترتیب می‌دهد و تعیین می‌کند که پرورش را آسان می‌سازد. این رویکرد بر ارائه برنامه‌هایی به سبک و شیوه کافه تریا تمرکز دارد که دانشجویان آنچه را فکر می‌کنند نیاز دارند انتخاب می‌کنند. آخرین سنت، یعنی پرورش دانشجویی، بر ایجاد محیطی با توجه به تحقیق تأکید دارد که به دانشجویان کمک می‌کند تا یاد بگیرند و رشد کنند (رودجرز ۱۹۸۹، ص ۱۲۰). سنت رشد و پرورش دانشجو در فراهم ساختن فرصت‌ها برای گروههای خاص دانشجویان خیلی فعالتر از دیگر سنت‌هاست.

با توجه به آخرین رویکرد حداقل چهار نوع نظریه رشدی وجود دارد که فعالیت‌های کسانی را که بر اساس این رویکرد کار می‌کنند، هدایت می‌کند: ۱- روانی - اجتماعی ۲- شناختی - ساختاری ۳- تعامل فرد - محیط ۴- تیپولوژیک اولین رویکرد

1- Bloland

2- Canon

3- Kitchener

4- Tradition

5- Student development

6- Rodgers

یعنی روانی - اجتماعی به کاملترین وجه در نوشتجات آرتور چیکرینگ^۱ (۱۹۶۹) تجسم یافته است. بنا بر اعتقاد چیکرینگ هفت وظیفه خاص رشدی برای دانشجویان وجود دارد: شایستگی، استقلال، مهار عواطف هویت‌یابی، تعیین هدف، یکپارچگی، و روابط (آگارفیلد و دیوید^۲، ۱۹۸۹). این وظایف هم‌آهنگ با عقاید اریک اریکسون^۳ (۱۹۶۸) درباره فرایندهای رشد و تحول جوانی است. یک نقطه قوت این نظریه اینستکه او مفاهیم اریکسون را به شیوه‌ای توضیح می‌دهد و مشخص می‌کند که مشاورین دانشگاهها و کارکنان امور پرورشی و دانشجویی می‌توانند فعالیت‌ها و برنامه‌های خود را پیرامون سه موضوع اصلی یعنی رشد و تحول شغلی، صمیمیت و نزدیکی، و تدوین هدف و فلسفه زندگی بزرگسالی طراحی و ارزیابی کنند. مثلاً دانشجویان سال‌های اول و چهارم از لحاظ سطوح رشد و تحول خاص خودشان تفاوت دارند. بدین معنی که دانشجویان سال اول بیشتر از دانشجویان سال چهارم به برقراری شایستگی، مهار عواطف، و ایجاد استقلال مشغولند در حالیکه سال چهارمی‌ها بیشتر بر موضوعاتی از قبیل ایجاد هویت، آزادسازی روابط بین شخصی، تعیین هدف و ایجاد وحدت و یکپارگی تمرکز دارند (رود جرز، ۱۹۸۹).

نظریه‌های شناختی - ساختاری بر اینکه افراد چگونه احساس معنایی در جهان برای خود بوجود می‌آورند تمرکز دارد. این نظریات با ادراک و ارزیابی سر و کار دارند و به بهترین وجه در الگوهای اخلاقی و عقلانی پری^۴ (۱۹۷۰) و کلبِرگ^۵ (۱۹۸۴) بیان شده است. مدل‌های آنان دارای جهت‌گیری فرایندی است و در ماهیت سلسله‌مراتبی و مرحله‌ای است.

مدل تعامل شخص - محیط بر تصورات مختلف از دانشجوی دانشگاه و محیط دانشگاه و میزان و درجه هماهنگی که در هنگام تعامل ایندو بوجود می‌آید دلالت دارد (رود جرز ۱۹۸۹، ص ۱۲۱). اعتقاد بر اینستکه هم‌آهنگی به رضایت خاطر، ثبات و

1- Arthur Chickering

2- Garfield & David

3- Erik Erikson

4- Perry

5- Kohlberg

شاید رشد منجر می‌شود (رود جرز، ۱۹۸۰، ص ۷۷) نظریه‌های این مدل بر این امر تأکید می‌کنند که رشد و تحول یک فرایند کلی است که تمام اجزاء فرد و محیط را که یکدیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند و از همدیگر تأثیر می‌پذیرند را در بر می‌گیرد. این مدل تا اندازه‌ای مشابه رویکرد روانی-اجتماعی است که می‌انگارد که رشد و تحول در یک زمینه رشد و تحول در حیطه دیگر را آسان می‌سازد. مثلاً موقعی که دانشجویان به صورت داوطلب در کارآموزیهای خدمات اجتماعی درگیر می‌شوند (یعنی یادگیری خدمت) بیشتر از نیازهای محیطی آگاه می‌شوند و از میزان خود مداری آنها کاسته می‌شود و بیشتر درد آشنا می‌گردند (دلوا، مینتز و استورات^۲، ۱۹۹۰ الف). لکن نظریه‌های شخصی-محیطی برخلاف نظریه‌های روانی-اجتماعی تنها رشدی تحولی نمی‌باشند (رود جرز، ۱۹۸۰، ص ۷۷). نظریه‌های شخص-محیط در جنبه‌های بسیاری ریشه در فرمول کورت لوین^۳ (۱۹۳۶) دارند: $r = t(ش، م)$ که رفتار (ر) قابل (ت) از شخص (ش) و محیط (م) است.

بالاخره نظریه‌های تیپولوژیک (نوع شناختی) بر تفاوت‌های فردی مثل خلق و خو، منش نوع شخصیت و الگوهای اجتماعی تأکید می‌ورزند. تصور می‌شود که این تفاوتها در طول زمان پایدار باشد. و اکثراً افراد ترکیبی از این انواع هستند. الگوهای شخصیت باعث می‌شود تا افراد در الگوهای رشد تحولی خود که با انگیزش، تلاش و موفقیت آنها رابطه دارد تنوع پیدا کنند. این رویکرد در نوشته‌های جان هالند^۴ راجع به تناسب اشخاص با محیط‌های کاری نشان داده شده است (۱۹۸۵).

تأکیدات و نقش‌های مشاوران دانشگاهی

در آغاز تأکید خدمات امور دانشجویی و مشاوره بر کمک به دانشجویان جدید در سازگاری با زندگی دانشجویی بود (ویلیامسون، ۱۹۶۱) این تأکید هم اکنون هم وجود

1- Delve

2- Mintz & Stewart

3- Kurt Lewin

4- John Holland

دارد، اما تأکید بر دانشجویان قدیمی را هم در بر می‌گیرد. علاوه بر این توجه زیادی به تمام جنبه‌های جمعیت دانشجویی و اجتماع دانشگاهی شده است یک خصلت انسانی در بین افرادی که مشاوره دانشجویی و خدمات رشد دانشجویی را به عنوان حرفه خود بر می‌گزینند اینست که آنان می‌کوشند تا تجربه آموزش عالی را برای دانشجویان به حداکثر ممکن افزایش دهند و آنرا برای ایشان شخصی و فردی سازند و آنها را کمک کنند تا محیط را به طور کامل در افزایش رشد و تحول خودشان بکار ببرند. یکی از پی آمدهای این جریان اینست که افرادی که در مؤسسات آموزش عالی ثبت نام می‌کنند بسیار کمک می‌شوند تا انتقالهای موقتی از جامعه به زندگی نهادی (دانشگاهی) و بازگشت مجدد به جامعه داشته باشند (بردی^۱؛ براون^۲ ۱۹۸۶).

در زمان حاضر و در عصر کنونی تأکیدات و نقشهای مشاوران دانشگاهی متغیر است و تحت تأثیر مدلهایی قرار دارد که براساس آنها اقدامات مشاوره‌ای صورت می‌گیرد چهار مدل اصلی خدمات مشاوره‌ای وجود دارد که مراکز مشاوره دانشگاهها بر اساس آنها عمل می‌کنند.

۱- مشاوره به عنوان روان درمانی: در این مدل تأکید بر مشاوره بلند مدت با درصد کمی از دانشجویان است نقش و وظیفه مشاور با تغییر شخصیت ارتباط دارد و دیگر مسائل تحصیلی و شغلی را به راهنمایان آموزشی ارجاع می‌دهند

۲- مشاوره به عنوان راهنمایی شغلی: در این مدل تأکید بر اینست که به دانشجویان کمک شود تا موضوعات تحصیلی و شغلی را به صورت ثمربخشی به هم ارتباط دهند. نقش مشاور اینست که به مشکل دانشجویانی که در مورد رشته تحصیلی یا شغل خود تصمیم نگرفته‌اند رسیدگی کند و دانشجویانی را که دارای مشکلات شخصی / عاطفی / رفتاری هستند به مؤسسات دیگر ارجاع دهد.

۳- مشاوره به معنی و مفهوم سنتی: در این مدل تأکید بر یک سلسله خدمات وسیع مشاوره‌ای از جمله خدمات مشاوره‌ای کوتاه مدت و دراز مدت است. و مشاور با

1- Berdio

2- Brown

آنهايي که مسائل تحصيلي، شغلي، شخصي، خانوادگي دارند سروکار دارد. بنابراین در این مدل نقش مشاور متنوع است.

۴- مشاوره به عنوان مشورت: در این مدل تأکید بر کار با سازمانها و کارکنان گوناگون است که تأثیر مستقیم بر بهداشت روانی دانشجویان دارند. نقش مشاور در این مدل ارائه خدمات غیر مستقیم از طریق مداخلات راهبردی است.

در واقع تعداد معدودی از مراکز خدمات مشاوره‌ای به کارگیری تنها یکی از این مدلها تأکید دارد در عوض اکثر مراکز انواع مدلهاي خدماتي به اضافه برنامه‌های امدادی را برای کمک به مراجعان متنوعی که به آنها خدمت می‌کنند ارائه می‌نمایند. اعلامیه انجمن امریکایی مشاوره مدارس (۱۹۸۱) در مورد وظائف مشاوران بعد از دوره متوسطه هماهنگ با این تفاوت و تنوع بر سه وظیفه اصلی و عمده برای مشاوران دانشگاهها تأکید می‌کند.

۱- شرکت در برنامه جامع خدمات حمایتی دانشجویان به منظور کمک در برآورده ساختن نیازهای آنان مثل کمک مالی.

۲- فراهم ساختن فرصت‌هایی برای دانشجویان به منظور شرکت در تجربیات تربیتی / روان‌شناختی برای رشد و تحول درون فردی و بین فردی.

۳- کمک به دانشجویان در سطوح مختلف توانایی و پختگی به منظور تشخیص و بکارگرفتن منابع موجود در دانشگاه و جامعه برای رشد شخصی و شغلی.

وظائف مشاوران دانشجویی

کار مشاوران در مؤسسات آموزش عالی در سه بخش صورت می‌گیرد.

الف - درماني با تأکید بر مشاوره طولانی مدت برای تعداد کمی از دانشجویان و کمک به مراجعان در زمینه‌های:

۱- اضطراب‌های ناتوان‌کننده از قبیل ترس بی‌جهت از سؤال کردن و اظهار نظر کردن، اضطراب امتحان، ترس از شکست و ناکامی.

۲- نقص و کاستی در مهارت‌های اجتماعی بین فردی مانند گوشه‌گیری، کمرویی،

پرخاشگری، تسلط جویی، سازگاری.

۳- مشکلات درون فردی مثل وسواس، تعارض، احساس بی ارزشی و پوچی، احساس ناتوانی و بی کفایتی.

۴- مشکلات مطالعه مثل حوصله نداشتن برای مطالعه، عدم تمرکز، ناآگاهی از روشهای مطالعه، وابستگی به استاد در نحوه و چگونگی مطالعه.

۵- از دست دادن و داغدیدگی مثل جدایی از معشوق، طلاق، فوت یکی از نزدیکان.

ب - پیشگیری

مشاوران با تنظیم و اجرای روشهای جلوگیری کننده اقداماتی بعمل می آورند تا پیش آمدن مشکلات برای دانشجویان را کم کرده یا متوقف سازند. در اینجا تأکید بر یادگیری است و نقش مشاوران دادن اطلاعات است و فعالیت های مشاوره ای بیشتر بر انجام راهنمایی ها و مشاوره های تحصیلی، شغلی، ازدواج و آموزش بهداشت روانی متمرکز است و مشاوران از طریق سازماندهی یک سلسله گروهها، کارگاهها و درسها دانشجویان را برای انواع وظائف و مهارتهایی که در زندگی نیاز دارند آماده می کنند. یکی دیگر از اقدامات مهم پیشگیری شرکت مشاور در آموزشهای کارکنان اجرایی است.

ج - رشدی

گسترش و افزایش سریع تجزیه علم و دانش منجر به افزایش تعداد دروس گردیده است و این امر باعث شده است تا بسیاری از دانشجویان مشتاق و خواهان تجربیات رشد شخصی و وحدت بخش شوند و اقدامات و فعالیت های که به رشد شخصی و شبکه مهارتهای روابط بین فردی کمک می کند به صورت گسترده ای ارج و قرب پیدا کرده است اعضای هیأت علمی و دیگر کارکنان مؤسسات آموزش عالی هم دارای نیازهای رشد شخصی و کسب مهارتهای ارتباطی هستند و مشاوران دانشگاهها می توانند از طریق فراهم ساختن کارگاههای آموزشی، کلاسهای درسی، و مشاوره های گروهی در زمینه

کسب مهارت‌های اجتماعی، آموزش مهارت‌های ابراز وجود، برنامه‌ریزی و مدیریت وقت و زمان، یادگیری تصمیم‌گیری، رشد عاطفی، بهبود بهداشت روانی به این نیازها پاسخ دهند.

فعالیت‌های مشاوران دانشگاهها

گسترش و تنوع نیازهای دانشجویان تنوع و گسترده‌گی فعالیت‌های مشاوران در دانشگاهها را بوجود آورده است لوینگ و کاوگر^۱ (۱۹۸۲) نه وظیفه مشاوره‌ای را شناسایی کرده‌اند... برنامه کار مشاوران در دانشگاهها را تشکیل میدهند این وظایف عبارتند از:

- ۱- مشاوره آموزشی و تحصیلی ۲- مشاوره شغلی ۳- مشاوره شخصی ۴- سنجش و تست
- ۵- سرپرستی و آموزش ۶- تحقیق ۷- تدریس ۸- مشاوره ازدواج و خانواده ۹- مدیریت.

در حقیقت سه تای از این فعالیت‌ها (مشاوره آموزشی و تحصیلی، مشاوره شغلی، و مشاوره شخصی) ۵۰٪ از وقت مشاوران را به خود اختصاص می‌دهد. بنظر میرسد که بهتر است که خدمات مشاوره‌ای در دانشگاهها هر اندازه که ممکن است متنوع‌تر و متعددتر باشد لذا پیشنهاد می‌شود مشاوره‌های زیر در دانشگاهها معمول و متداول گردد.

الف - مشاوره همگن^۲

یکی از روشهای مؤثر کمک به دانشجویان از طریق مشاوره همگن^۳ است (ریگل و کرون^۳ ۱۹۸۵). زمانی اهمیت این امر بیشتر معلوم می‌شود که بدانیم دانشجویان برای کمک خواستن در وهله اول به دوستان، سپس به خویشاوندان قبل از مراجعه به استاد یا

1- Lewin & K

2- Peer Counseling

3- Ragle & Krone

مشاور، مراجعه می‌کنند. همان مشاوران^۱ دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد هستند که انتخاب گردید.

و توسط مشاوران متخصص به آنها آموزش داده شده تا خدمات یا برنامه‌هایی را تحت نظارت این متخصصان برای همگنان خود ارائه کنند. این خدمات با تفکر و اندیشه و به طور عمدی طراحی شده‌اند تا به سازگاری، رضایت و خشنودی و یا استقامت و پایداری و پشتکار دانشجویان کمک کنند. بیشتر جاهایی که این دانشجویان کار می‌کنند خوابگاههای دانشجویی است که ایشان نقش یاوران مقیم را در آنجا ایفا می‌کنند. این دانشجویان در آنجا حضور دارند تا در زمینه فعالیت‌های مداخله در بحران، میانجیگری در تعارض و کشمکش، مشورت‌های تحصیلی، کمک‌های مالی، منابع و امکانات موجود در جامعه و دانشگاه، انجام مشاوره‌های سطحی و کوتاه مدت، خدمت نمایند این دانشجویان از طریق کمک‌های ایشان دانشجویان را کمک می‌کنند تا نگرش مساعدی نسبت به مشاوره و خدمات مشاوره‌ای پیدا کنند و به طور همزمان از فرصت‌هایی که مراکز خدمات مشاوره‌ای فراهم می‌کنند آگاه شوند (جانسون^۲، نلسون، وودن^۳، ۱۹۸۵).

علاوه بر این همان مشاوران برنامه‌هایی را درباره موضوعات بهداشت جسمانی و روانی برای دانشجویان ساکن در خوابگاهها تدارک می‌بینند و از اعضای هیأت علمی و کارکنان در سرتاسر دانشگاه برای سخنرانی درباره این موضوعات دعوت بعمل می‌آورند این برنامه‌ها به خاطر تمرکز بر رشد و پیشگیری به حال دانشجویان ساکن در خوابگاهها و کلاً برای دانشگاه مفید است.

یکی دیگر از فعالیت‌های همان مشاوران شرکت و کمک در اجرای برنامه‌های آشناسازی دانشجویان جدید و خارجی با محیط دانشگاه و تحصیل در دانشگاه است.

1- Peer Counselor

2- Johnson

3- Nelson & Wooden

ب - مشاوره گروهی

به منظور تأکید بر وظائف و نقشهای رشدی و پیشگیری مشاوران دانشگاهها انجام مشاوره‌های گروهی در دانشگاهها توصیه شده است مشاوره گروهی می‌تواند در زمینه‌های جرأت آموزی، برقراری ارتباطات مجاز، کنترل استرس، تصمیم‌گیری، شغلی، مهارتهای مطالعه، برنامه‌ریزدرسی، مصاحبه‌های شغلی، شیوه‌های تقاضا و درخواست کار، مدیریت وقت، یادگیرهای مربوط به مهارتهای اجتماعی برنامه‌ریزی و اجرا شود.

ج - مشاوره اعتیاد به الکل و مواد مخدر.

مشکلات مشاوران در دانشگاهها

۱- محرمانه بودن و روابط با شخص سوّم. معمولاً کسانی که دانشجویان را به مشاور ارجاع میدهند از قبیل استادان، هیأت‌های داوری، سرپرستان و مدیر مایل هستند تا از گفتگوهای مراجع و مشاور و محتوای جلسات مشاوره آگاهی پیداکنند که این امر مغایر با اصل محرمانه بودن و رازداری است.

۲- مقدار و سنگینی کار تنوع فعالیت‌ها، تنش‌زایی فعالیت‌های مشاوره، تعداد زیاد مراجعان کار مشاوران را در دانشگاهها سنگین و طاقت فرسا می‌کند.

۳- فشارهای نهادی بر مشاور وضعیت بودجه‌ها و امکانات، توقعات و انتظارات از مشاوران در همگامی با سیاست‌های مؤسسه از جمله فشارهای نهادی بر مشاوران دانشگاهها بشمار میرود.

منابع

شفیع آبادی، ع. (۱۳۷۴). مشکلات دانشجویان و ضرورت تأسیس مرکز مشاوره در دانشگاهها. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت. شماره ۴.

نورانی پور، ر. (۱۳۷۷). مروری بر مشاوره بزرگسالان. مجله تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، جلد ۱، شماره ۱.
نورانی پور، رحمت ا. (۱۳۷۹). مشاوره دانشجویی در دانشگاه‌ها. سخنرانی در هفتمین گردهمایی مسئولان دفاتر مشاوره دانشجو در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس.

- Berdi, R. F. (1966). Student Personnel Work Definition and redefinition. *Journal of College Student Personnel*, 7, 131-8.
- Boland, P. A. (1986). Student development: The new orthodoxy part I. *ACPA Development*, 13, 1, 13.
- Brown, R. D. (1986). Editorial. *Journal of College Student Personnel*. 29, 99.
- Canon, H. J. (1989). Guiding Standards and principles U. Delworth, G. R. Hanson & Associates (Eds). *Student service: A handbook for the professionals* (2nd, ed), pp. 57-79. San Francisco CA: Jossey - Bass.
- Chickering, A. W. (1969). *Education and identity*. San Francisco CA: Jossey - Bass.
- Crites. T. J. (1979). Between high School Counselor and College advisor - a void, *Personnel and Guidance Journal*, 58, 200-204.
- Delve, C. I. Mintz, S. D. & Stewart, G. M. (1990 a). Editor's note In C. I. Delve, S. D. mintz & G. M. Stewartr (eds). *Community services as value education* (pp. 1-5) Sna Francisco, CA. Jossey - Bass.
- Erikson, E. H. (1968) *Identity, Youth and Crisis*. New York: Norton.
- Fanske, R. H. (1989 b). Evolution of the student services professional. In U. Delworth, G. R. Hanson & Associates (Eds). *Student services: A handbook for the professiondls* (and ed. pp. 25-56) CA: San Francisco, Jossey - Bass.
- Garfield, N. J. & David, L. B. (1986). Arthur Chickering: Bridging theory and practice in student development, *Journal of Counseling and Developmet*, 64, 483-491.
- Gladding, S. T. (1992). *Counseling: A comprehensire profession*. and ed. macmillan Publishing Company, New York.
- Hayes, R. L. (1981). High school graduation: the case for identity loss.

- Personnel and Guidance Journal* 59, 369-371.
- Holland, J. L. (1985). *Making vocational choice : A theory of vocational personalities and work environments* (and ed). Englewood Cliffs. N.J. Prentice Hall.
- Johnson, D. H.; Nelson, S. E. & Wooden . D. J. (1985) . Faculty and student Knowledge of university Counseling center services. *College Student Personnel*, 26, 27-32.
- Kitchener, K. S. (1985). Ethical principles and ethical decisions in student affairs. In H. J. Canon & R. D. Brown (Eds) *Applied ethics in student services* (pp. 17-29), Sanfrancisco, CA, Jossey-Bass.
- Kohlberg, L. S. (1984) *Essays on moral development (Vol. 2) The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages*, New York: Harper & Row.
- Lewin, K. (1936) *Principles of topological psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Lewing, R. J. Jr. & Cowger, E. L. Jr. (1982). Time spend on College counselor functions. *Journal of College Student Personnel*, 23, 41-48.
- Mathiasen, R. E. (1984). Attitucles and needs of the college student-client. *Journal of College Student Personnel*, 25, 274-275.
- Perry, W. G. Jr. (1970). *Forms of intellectual and ethical development in the college years*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Ragle, J. & Krone, K. (1985). Extending orientation Telephone contacts by peer advisors. *Journal of College Student Personnel*, 26, 80-81.
- Rodgers, R. F. (1989). Student development. In U. Delworth, G. R. Hanson & Associates (Eds) *Student services. A handbook for the professionals* (2nd ed, pp. 117-164) Sanfrancisco, CA: Jossey-Bass.
- Williamson, E. G. (1961). *Student personnel services in colleges and universities*, New York: McGraw-Hill.